

ЛІНДФОРС Микола Федорович

ЕКСПРЕС-ЖИТТЄПИС, найважливіші ціхи біографії

Національний статус, що склався у світі: російський.

Драматург, поет, перекладач. Псевдонім – Н. Аксель.

З дворянської родини. Батько, Ліндфорс Ф., – генерал-майор царської армії.

Народився в 1812 р. в м. Севастополі Таврійської губернії Російської імперії (нині – Автономна Республіка Крим України).

Помер 27 червня (9 липня) 1848 р. в м. Петербурзі Російської імперії (нині – м. Санкт-Петербург РФ). Похований на Смоленському лютеранському цвинтарі.

Закінчив петербурзький Пажеський корпус (1831), Імператорську військову академію (1834).

Служив в лейб-гвардійському Семенівському полку (1831-1832), гвардійському Генеральному штабі (1835-1839), квартирмейстером 1-ї гренадерської дивізії (1839-1842), чиновником особливих доручень Департаменту військових поселень (1843-1848).

Друкувався в журналах «Пантеон», «Літературний додаток до «Російського інваліда»»,

Як літератор дебютував перекладом з італійської «Кантати на день народження його ясновельможності М. І. Шелашнікова» Д. Челлі (1831).

Потім настала черга сонета «До К***» (1834), водевіль «Ще Руслан і Людмила, або Новий будинок божевільних» (1843), «Дядечко-балакуха, або Двері в капітальній стіні» (1845), «Три женихи і дві з половиною наречені», «Красноярський купець», «Жінка-розбійник» (усі – 1846), «Пригода в Полюстрові» (1847).

Наш земляк – автор книг «Вірші» (1834).

Переклав «Політичне і військове життя Наполеона. Опис битв» (1844), твори Езопа.

Серед друзів та близьких знайомих Л. – П. Каратигін, М. Лермонтов, П. Плетньов, І. Дмитрієв, П. Беклемішев, Д. Ленський, С. Степанова, В. Левашов, В. Бурнашев, Ф. Коні та ін.

***

НЕ ДО ГЛЕКА, з життєвого кредо М. Ліндфорса

Якщо тебе мучить спрага, яка тобі справа до форми глека?

ЧАРОДІЙ ЗЛИЙ І МОГУТНІЙ, з водевілю М. Ліндфорса «Ще Руслан і Людмила, або Новий будинок божевільних»

Ты видишь ли, конь мой, вершину тех гор,

Челом подпирающих тучи?

В выси неприступной живет Черномор –

Волшебник и злой, и могучий.

Там в башне томится, доставшись врагу,

Младая княгиня Людмила!

Избавить от плена ее я могу!

Все может Русланова сила!

САРКАСТИЧНА СПОСТЕРЕЖЛИВІСТЬ, з оцінки творчості М. Ліндфорса Ф. Коні
Освічений смак, знання російської мови і спостережливість справді саркастична.

УШЛЯХЕТНЮВАВ ВОДЕВІЛЬ, зі спогадів В. Зотова

Він задумав ушляхетнити Олександринський водевіль і звільнити його від грубих вульгарностей, якими наповнював п'єси цього роду Петро Григор'єв, а згодом Павло Федоров; п'єси Акселя викликали сміх комічними характерами і ситуацією дійових осіб, а не незграбними каламбурами і площадковими фарсами на зразок «Героїв преферансу».

НОВИЙ БУДИНОК БОЖЕВІЛЬНИХ, з дослідження С. Денисенка «Пушкінські сюжети і тексти на сцені в 1837-1850 рр.»

Популярність нової опери («Руслан і Людмила» – **авт.**) у глядачів пояснюється появою в 1843 р. водевілю Н. Акселя «Ще Руслан і Людмила, або Новий будинок божевільних». Сучасники угледіли в ньому пародію на оперу (що, нам здається, не зовсім вірно): «Аксель (Ліндфорс, молодий офіцер Генерального штабу) написав «Ще Руслан і Людмила», пародію а пророс на оперу

Глинка, зіграну в ту ж зиму на сцені Великого театру. Пародія виявилася дуже веселою. Самойлов і Мартинов смішили до сліз».

Герой водевілю («Справжній богатир: б'ється відчайдушно – вчора Івану око підбив!») закоханий в дочку поміщика Рябцова, колишнього лікаря, котрий утримує будинок божевільних. Аби завоювати серце коханої, жених вдає з себе психічно хворого і представляється Русланом Лазаровичем, скаче на патичку.

Цей водевіль йшов впродовж трьох сезонів і зник зі сцени разом з першою постановкою «Руслана і Людмили» Глинка. Втім, пізніше його іноді грали на сценах провінційних театрів.

АРІЮ ВИКОНУЄ З ВІДРОМ НА ГОЛОВІ, з рецензії В. Белінського «Олександрійський театр»

У драмі наші вигадники розраховують на патетичну зустріч батька з сином, матері з донькою, коханців, подружжя; ця раптова зустріч, це несподіване визнання близькості в людях, які спершу зійшлися, як чужі один одному, завжди супроводжуються обіймами, поцілунками, вигуками, ойканнями, сльозами, іноді навіть непритомністю. І подібні ефекти завжди досягають своєї мети: їм аплодують або захоплюються, від них приходять в несамовитість.

Комедія чи водевіль (тому що тепер у вас це одне й те ж) красуються ефектами іншого роду, але настільки ж безхарактерними. У одній п'єсі (водевілі М. Ліндфорса «Ще Руслан і Людмила, або Новий будинок божевільних» – авт.) ви бачите закохану молоду людину, яка вдає з себе божевільну, і уявляє себе Русланом Лазаровичем, щоб зблизитися з предметом свого кохання. Він скаче сценою верхи на дрючку, поганяючи його різкою і звертаючись до нього, як до коня, з промовами на зразок багатирських російських казок. Інші особи п'єси такі дурні, що приймають його дійсно за божевільного і дозволяють обдурити їх.

У цій же п'єсі одна з дійових осіб потрапляє до басейну і, надівши на голову залізне відро, співає арію багатирської голови з опери «Руслан і Людмила», а публіка сміється й аплодує. Про гідність куплетів годі і говорити. Скажемо тільки, що вони, за бажанням публіки, виконуються по двічі і тричі.

...Найгірший бік цих драматичних фабрикацій полягає в тому, що вони вбивають сценічне мистецтво.

Драматичні п'єси, які представляють дійсність і характери, мимоволі привчають навіть посереднього актора вивчати не лише ролі, ...а й життя і дійсність. Проте наші трагедії, драми, ...комедії і водевілі мають на увазі не зображення дійсності і характерів, а сценічні ефекти в мелодраматичному чи кумедному, смішному роді. Дійових осіб в цих п'єсах немає, немає людей, немає характерів – і актор, навіть найобдарованіший, мимоволі звикає грати їх без учення, без роздуму і обдуманості, на один і той же лад. Він хоче або вражати жахом, або смішити в що б не стало.

І як обвинувачувати його за це? – цього від нього вимагають наші драматурги, за це публіка нагороджує його оплесками. Про вірне зображення життя, про характери ніхто й не думає.

...Мистецтво принижується, таланти збиваються, драматичний театр перетворюється на механічний театр – що, проте, не заважає публіці бути задоволеною драматургами і акторами, а драматургам і акторам – публікою. А коли всі задоволені – чого ж більше треба

«КОНТРАБАНДНІ» ВІРШІ НЕ ПРОЙШЛИ, з книги В. Бурнашова «Михайло Юрієвич Лермонтов в розповідях його гвардійських однокашників»

Якось у неділю, вже в кінці поста, здається, вербну, я обідав у Петра Никифоровича Беклемішева і зустрівся там з Панасом Івановичем Синициним, який сказав нам, що він був аудитором військового суду над кавалергардським поручиком Дантесом. Серед гостей, як тепер пам'ятаю, був молодий, дуже молодий семенівський офіцер Ліндфорс із золотим аксельбантом Військової академії. Ця молода людина з захопленням говорила про Пушкіна і в юнацькому запалі своєю запевняла, що неодмінно треба Дантеса за вбивство слави Росії не просто вислати за кордон, як це вирішили, а четвертувати, тобто наразити на таку страту, якої не існує з незапам'ятних часів, тощо.

При цьому він з віршів Лермонтова жваво й захоплено читав ті, в яких так дістається Дантесу. Потім сказав, що Лермонтов написав ще шістьнадцять нових віршів, звернених до нашої бездушної й егоїстичної аристократії, які він, Ліндфорс, знає напам'ять. Я і ще дехто, молоді люди, стали просити Ліндфорса продиктувати нам ці вірші. Не встигнувши добре їх завчити, Ліндфорс збивався, і ніхто з нас не міг нічого записати тямуючи.

Зрозуміло, що вся ця розмова і ці тиради читаних рукописних віршів проходили не у вітальні і не в їдальні, а до обіду, на половині молодого Беклемішева, Миколи Петровича, тоді штаб-ротмістра Харківського білого уланського полку (того самого, в якому служив і Глінка) і який носив аксельбант Військової академії. Справа в тому, що у присутності людей похилого віку, особливо такого досвідченого придворного, яким був шталмейстер його величності Петро Никифорович Беклемішев, цього роду бесіди вважалися «ліберальною» контрабандою в ті часи, коли лібералізм, тобто найменший прояв самотності, зрівнювався з державними злочинами.

В той час як шаленів Ліндфорс, Синицин, завжди спокійний і стриманий, шепнувши мені, що він має дещо сказати наодинці, вийшов зі мною в порожню тоді більярдну і, щоб ніхто не подумав, що ми водимо секрети, запропонував мені, проформи ради... вдати, ніби ми граємо партію.

– Я з наміром, – сказав Синицин, – відлучити вас від тієї розмови, яка зав'язалася між молодими людьми, котрі ще не знають, що трапилося з автором цих додаткових віршів, з тим самим Лермонтовим, якого, пам'ятається, у вересні ви зустріли на моїх сходах. Справа в тому, що він написав ці додаткові шістнадцять віршів унаслідок якоїсь гарячої суперечки з своїм родичем. Вірші ці у мене будуть сьогодні увечері у вірному списку, і я їх вам дам списати навіть сьогодні ж увечері, тому що тут тепер нам довго гостювати не доведеться: після обіду всі роз'їдуться, оскільки господарі покликані на *soiree de cloture* до Опочиніних.

Я дружньо подякував Панасу Івановичу за його увагу, повторивши прислів'я «Береженого бог береже», – і ми разом перейшли до їдальні, де якийсь сенатор з трьома зірками і з німецьким, таким, що не втрималося в моїй пам'яті, прізвищем розповідав дуже позитивно про різні міські новини і, між іншим, про те, що один з гусарських офіцерів, незадоволений тим, що ніби-то Пушкін став жертвою якихось інтриг, написав «найреволюційніші вірші» і пустив їх всім містом; він гідний був за це надіти білу лямку, проте замість всього того, що «цей шибеник» заслуговував, государ за невичерпним своїм лише перевів його тим же чином в армію на Кавказ.

Палкий Ліндфорс не стерпів і став було доводити ясновельможному зореносцеві з німців, що вірші зовсім не «революційні», і на доказ справедливості своїх слів продекламував було:

А вы, надменные потомки

Известной подлостью прославленных отцов, – як раптом поважний Петро Никифорович, голосно засміявшись, зупинив порив хлопця і упер в нього свої строгі очі, хоча вся особа його для всіх зберігала веселий вигляд.

– Врятуй, Господе, – вигукнув він по-суворовськи, – вірші, вірші, у мене за столом вірші! Ні, любі мої, ми люди не поетичні, а я, господар-хлібосол, люблю, щоб гості їли на здоров'я мій хліб-сіль так, щоб за вухами лящало. А тут раптом ти з віршами: всі заслуховуються, і ніхто не відчує цілком смаку цього фрикасе з перепелиць, присланих мені замороженими з воронезьких степів.

І негайно господар-хлібосол, перебивши всю розмову про новини і про контрабандні вірші, найдокладнішим чином став пояснювати тризоряному сенаторові і панянкам всі високі достоїнства перепелів і самий спосіб їх лову соколами з такими цікавими і живописними подробицями, що справді гості всі від малого до великого слухали з найбільшим інтересом і увагою майстерні розповідь господаря, мабуть, пристрасного степового мисливця.